

Človek a jeho jazyk

Katarína Gajdošová

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava

katarinag@korpus.juls.savba.sk

Mária Šimková

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, Bratislava

marias@korpus.juls.savba.sk

Za týmto názvom sa skrýva viacero skutočností: predovšetkým život a dielo **profesora Jána Horeckého**, ktorý iste nie je neznámy ani českej lingvistickej verejnosti; esej, ktorú J. Horecký predniesol na konferencii venovanej jeho osemdesiatinám a ktorá bola uverejnená v Jazykovednom časopise (2000, č. 1, s. 3 - 7; dostupný aj na <http://www.juls.savba.sk/ediela/jc/>); napokon je to aj názov celej výročnej konferencie konanej pri tomto jubileu a zborníkov, ktoré pri tejto príležitosti vyšli (*Človek a jeho jazyk. 1. Jazyk ako fenomén kultúry*, 2000; *Človek a jeho jazyk. 2. Jazyk ako pamäť kultúry*, 2001). Keď sa začalo s prípravou konferencie venovanej 90. výročiu narodenia J. Horeckého, žiaľ, už bez jeho osobnej účasti (+ 11. 8. 2006), nebolo treba veľa premýšľať o jej pomenovaní.

Medzinárodná konferencia *Človek a jeho jazyk 2010* sa uskutočnila 20. - 22. 1. 2010 v Kongresovom centre Slovenskej akadémie vied v Smoleniciach. Na pozvanie organizátorov - Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, Ústav orientalistiky SAV, Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV - sa v príjemnom prostredí Smolenického zámku zišlo takmer 70 účastníkov zo SR, ČR, Rakúska, Ukrajiny a Bulharska. Väčšinu zo slovenských lingvistov Ján Horecký odborne viedol a podnecoval v skúmaní fonetiky a fonológie, lexikológie, morfológie, štylistiky, ale aj terminológie, prekladu, kultúry spisovnej slovenčiny, klasickej filológie, v komparatívnom výskume, vo výučbe slovenčiny ako cudzieho jazyka či v iných oblastiach. Do všetkých týchto disciplín sám počas svojho života nielen zabľúdil, ale vyrýl v nich aj nezmazateľnú stopu. O jeho erudovanosti, šírke a hĺbke záberu svedčí približne dvetisíc záznamov v jeho bibliografii (http://www.juls.savba.sk/ediela/slovenski_jazykovedci/), z ktorých vyše 30 predstavujú rôzne knižné tituly - individuálne i spoluautorské monografie (napr. nezabudnuteľná *Fonológia latinčiny* z r. 1949, priekopnícke *Základy slovenskej terminológie* z r. 1956), učebné texty (napr. skriptá *Úvod do matematickej jazykovedy*, 1969), výkladové a terminologické slovníky, pravidlá pravopisu.

Vzhľadom na široké pole pôsobnosti J. Horeckého sa už na predchádzajúcej konferencii vymedzili isté tematické okruhy najviac súvisiace s jeho výskumným zameraním a tie sa využili aj na konferencii Človek a jeho jazyk 2010. Viaceré príspevky presahovali do niekoľkých tematických oblastí, autori si sami určovali, kam majú byť zaradení. Keďže necelé tri dni podujatia nepredstavovali dostatočný časový priestor na lineárne usporiadanie 61 príspevkov, celý jeden deň sa rokovalo v paralelných sekciami. Informácie o vybraných príspevkoch preto neuvádzame podľa programu, ale podľa príslušnosti k jednotlivým tematickým oblastiam.

V mene organizátorov konferenciu slávnostne otvorila predsedníčka Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV A. Ferenčíková. Účastníkov konferencie privítala slovami slovenského básnika Jána Hollého a spomienkou na jeho hexametre, ktorými J. Horeký sám vítaval účastníkov smolenických konferencií. M. Šimková z Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV v Bratislave prečítala pozdravný list z Ústavu formálnej a aplikovanej lingvistiky Matematicko-fyzikálnej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe. P. Sgall, J. Panevová a E. Hajičová v ňom s úctou a vďakou spomenuli najmä nezastupiteľnú pomoc J. Horeckého pri organizovaní medzinárodnej konferencie Colling v roku 1982, ale i jeho ďalšiu spoluprácu s ich matematicko-lingvistickým pracoviskom. K. Habovštiaková, bývalá pracovníčka Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre (v súčasnosti na dôchodku), zaspomínala na mladého J. Horeckého a na časy, keď začínal svoju vedeckú dráhu. Prostredníctvom troch silných osobných spomienok, ktoré predniesol S. Ondrejovič z Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV v Bratislave, si všetci, ktorí poznali prof. J. Horeckého, pripomenuli jeho profesionalitu, ale najmä ľudskosť a priateľskosť ku každému, s kým sa stretol. V pamäti ostáva najmä jeho otvorenosť a dostatok času pre všetkých, ktorí mali záujem či potrebu konzultovať alebo si „len tak“ podebatovali o lingvistike a o živote. S. Ondrejovič zhrnul aj najvýznamnejšie vedecké práce J. Horeckého a jeho pedagogickú činnosť. Osobitne sa pristavil pri veľkom diele J. Horeckého na poli spisovného jazyka, kde všetkých učil vnímať jazyk nie striktné preskriptívne, ale ako „niečo prirodzené, ako súčasť nás samých.“ Mnohí účastníci súhlasne prikývli rečníkovi na záverečné konštatovanie, že bolo šťastím žiť v dobe J. Horeckého.

V prvom tematickom bloku *všeobecná jazykoveda* bolo prednesených jedenásť príspevkov. Mnohé z nich, najmä prvé dva úvodné, vyvolali rozsiahlu diskusiu, ktorá však musela byť - ako to už pri naplnenom programe býva - z časových dôvodov „pragmaticky“ ukončená. O to viac bolo potom individuálnych vedeckých debát v kuloároch pri dobrej večeri či vínu. J. Dolník z Jazyko-vedného ústavu Ľ. Štúra SAV v Bratislave vo svojom príspevku *Jazykový znak ako kultúrna jednotka* nadviazal na Horeckého oddelenie komunikačného jazykového znaku od systémového jazykového znaku, ktoré J. Horeký zároveň dáva do semiotického vzťahu. Dôsledná semiotizácia jazykového znaku smeruje ku kulturologizácii. J. Dolník upriamil pozornosť na jazykový znak ako kultúrnu jednotku a zdôraznil, že k nemu môžeme pristupovať ako k jazykovo-semio-tickej, všeobecno-semiotickej alebo kultúrno-semiotickej, resp. kultúrno-antro-pologickej jednotke. - F. Čermák z Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe otvoril v príspevku *Centrum a periférie jazyka ešte jednou* otázku dichotómie centra a periférie v jazyku. Ako základný problém formuloval vägnosť a absenciu dostatočných kritérií na bližšie vymedzenie týchto pojmov a ich dichotómie. Doterajšie ilustrácie označil len za účelovo vybrané príklady, pripomenul chýbajúcu systematickú analýzu so zahrnutím syntagmatických aspek-tov a navrhol použiť alternatívny prístup so škálou, v ktorom by sa akceptovala frekvenčná povaha každého javu. V nasledujúcej diskusii (E.

Tibenská, S. Čmejrková, J. Dolník, A. Jarošová, L. Kralčák, H. Gladková) boli doplnené informácie a čiastočne zodpovedané otázky súčasne na oba prednesené príspevky. S. Ondrejovič konštatoval, že centrum a periféria jazyka sú pohyblivé piesky pri pohľade na jazyk, F. Štícha ocenil otvorenie tejto otázky a sám sa v diskusii zamyslel nad termínmi centra a periférie.

J. Findra z Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici vyzdvihol vo svojom príspevku *Funkčný pohľad profesora Horeckého na jazyk* ponor J. Horeckého do problematiky glosovania, textu ako takého, štýlu masmediálnej komunikácie, napr. hovorenej publicistiky v elektronických médiách i písanej publicistiky v dennej a periodickej tlači, prepojenia textu s jazykovou kultúrou a vyústenie do teoretického spracovania problematiky ústnych a písaných publicistických textov. Do diskusie sa s príspevkom k pro-blematike esejistického štýlu zapojili aj S. Čmejrková a S. Ondrejovič, k otázke miery zrozumiteľnosti sa vyjadril J. Dolník. - Vhodným doplnením bol referát J. Vaňka z Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre o hierar-chickom modeli jazykových funkcií v koncepcii J. Horeckého. V práci *Spoločnosť a jazyk* (1982) mal tento model nasledujúcu podobu: na prvom mieste dorozumievacia a myšlienková funkcia, na druhej rovine akumulatívna funkcia súvisiaca s komunikatívnym myslením a etnosignifikatívna funkcia. Neskôr (Slovenčina v našom živote, 1988) J. Horecký ku komunikatívnej funkcii pripojil ako druhú najvyššiu poznávaciu (gnozeologickú) funkciu zloženú z kognitívnej (poznávacej v užšom zmysle) a kogitatívnej funkcie (formulovanie myšlienok). - Na mnohoaspektovosť a dynamiku slovnodruhových klasifikácií a kritérií poukázal M. Vondráček z Pedagogickej fakulty Univerzity Hradec Králové. Napriek faktorom, ktoré spochybňujú opodstatnenosť kategórie slovný druh (najmä relativita kritérií a premenlivosť ich hierarchie), pretrváva jej používanie v súvislosti s jej didaktickou prijateľnosťou a vhodnosťou aj pre potreby jazykovej deskripcie. Autor sa pokúsil jednotlivé kritériá primerane sprehľadniť.

I. Bónová z Filozofickej fakulty Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach pripomenula osobitý vklad J. Horeckého do oblasti generatívnej gramatiky, ktorej sa na Slovensku nevenovalo veľa pozornosti (okrem neho výraznejšie už azda len F. Miko). V príspevku *Horeckého generatívny opis fonologického systému spisovnej slovenčiny* analyzovala autorov priekopnícky opis a špecifický postup pri vymedzení hierarchicky zoradených dištinkívnych príznakov a tvorbe algoritmu na ich zrefazovanie v rámci koreňových morfém. - V. Krupa z Ústavu orientalistiky SAV v Bratislave sa vo svojom príspevku *Proces revitalizácie polynézskeho jazykov* zamerala konkrétne na revitalizáciu maorijského jazyka na Novom Zélande. Počet používateľov tohto jazyka v 19. storočí klesol pod vplyvom vlny britských prisťahovalcov a jeho znalosť sa veľmi oslabil. V 20. rokoch 20. storočia bolo dokonca zakázané používať ho v školách. Situácia sa zlepšila na konci 70. rokov minulého storočia a postupne sa začalo s revitalizáciou tohto jazyka a s ním súvisiacej kultúry. Napriek stálej prevahe anglicky hovoriacich obyvateľov v mestách sa spoločnosť Maori snaží rozvíjať na Novom Zélande najmä kultúru, ktorá by mohla posilniť postavenie a používanie maorijského jazyka.

Tematický blok *jazyk - etnicita - kultúra* obsahoval šesť príspevkov. S. Čmejrková z Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky v Prahe preverovala koncept individuálneho komunikačného štýlu pri analýze mediálneho dialógu v príspevku *Identita mluvčích v různých komunikačních situacích: komunikační styly*. Analyzovala televízne interview s dvomi mladými českými spisovateľkami a sledovala ich hovorený prejav v porovnaní s ich písaným literárnym

prejavom. Následne sa zamýšľala, do akej miery ovplyvňuje komunikačný štýl autoriek komunikačný štýl moderátorov. - V príspevku *Lingvokultúrny aspekt politického diskurzu na Slovensku* predstavili O. Orgoňová a A. Bohunková z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave diskurz utváraný v súvislosti s prezidentskými voľbami na Slovensku v roku 2009. Politický diskurz skúmali autorky ako fenomén fixovaný prostredníctvom masmediálnych prostriedkov. Opísali diskurz ako proces, ktorý v sebe nesie javovú dynamickosť, premenlivosť a variabilnosť diskurzu samého. - Odpoveď na otázku, či sa český administratívny štýl v posledných rokoch mení pod vplyvom procesov európskej integrácie alebo sa zvyrazňujú jeho vlastné charakteristické črty, hľadala v príspevku *Úřední (administratívni) čeština pod vlivem evropské integrace* J. Hoffmannová z Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky v Prahe. Autorka analyzovala dokumenty Európskej únie preložené do češtiny a zamerala sa na množstvo preberaných slov do češtiny, pohyb medzi formulami, klíše a výrazovým stereotypom, na inovatívnosť v týchto prejavoch a na konzervatívne vyjadrovanie - knižné až archaické. - J. Pekarovičová z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave sa vo svojej reflexii *Profesor Ján Horecký a Studia Academica Slovaca* vrátila do čias prvých ročníkov Letnej školy slovenského jazyka a kultúry, na ktorej J. Horecký prednášal zahraničným účastníkom. Jeho príspevky sa nachádzajú v 29 ročníkoch zborníkov SAS a patrí v ňom k jedným z najproduktívnejších autorov. J. Pekarovičová sa v priereze pristavila pri jeho najvýznamnejších príspevkoch a témach, ktoré často inovatívne rozpracúval alebo modifikoval práve v rámci prípravy na prednášky pre zahraničných študentov slovenčiny či v diskusií s nimi.

Sociálne determinanty spisovného a národného jazyka - sociolingvistiké aspekty komunikácie, taký názov niesol tretí tematický blok, do ktorého zaradili svoje príspevky ôsmi autori. Analýzu stratifikácie slovenčiny podľa profesora Horeckého, ktorú predložil J. Bosák z Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV a pripomenul v nej prvý stratifikačný model slovenčiny J. Horeckého z r. 1979 založený na typológii komunikačných udalostí (komunikačných aktov), ako aj jeho vplyv na sociolingvistiké koncepty stratifikácie reflektujúce vplyv okolia na systém, dokreslila z diachrónneho hľadiska G. Múcsková (Filozofická fakulta Univerzity Komenského a Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV v Bratislave). Príspevok *Status jazyka z hľadiska jazykového plánovania v podmienkach slovenskej jazykovej situácie* orientovala na predstavovanie statusu slovenčiny a ďalších jazykov fungujúcich na území Slovenska v konkrétnej historickej a jazykovej situácii a na dynamiku a zmeny vo vývine postavenia týchto jazykov.

Hľadanie odpovede na otázku pojmového vymedzenia a terminologického pomenovania komunikácie medzi trénerom a hráčmi loptových hier podnietilo riešenie takto zameraného grantu i prípravu príspevku *Sociálna inštitúcia - komunikačný register - šport*. Autorky D. Slančová (Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove) a T. Slančová (Fakulta športu Prešovskej univerzity v Prešove) pristúpili k problematike z hľadiska sociológie, lingvistiky a športovej humanistiky a analyzovali konvencionalizované jazykové a parajazykové správanie sa ľudí v rámci istého mikrosociálneho komunikačného registra. - K. Musilová z Pedagogickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci predložila čiastkové výsledky dlhodobého sociolingvistikého výskumu česko-sloven-ských (nielen) jazykových vzťahov po rozdelení spoločného štátu. Prostredníctvom dotazníkov sledovala medzi slovenskými vysokoškolskými O. z. ich kontaktov s českým prostredím, zameriavala sa najmä na študentské názory súvisiace so slovenským dabingom v českých filmoch a českým dabingom v slovenských filmoch, s prekladmi

z češtiny do slovenčiny a naopak a zaujímal ju aj percepčná kompetencia Čechov a Slovákov v súčasnosti spojená s používaním kontaktočných jazykových javov.

V príspevku J. Skladanej z Filozofickej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave sa upriamila pozornosť na praktickú oblasť vedeckého pôsobenia J. Horeckého, jazykovú kultúru, ktorá mala podklad v jeho bohatej teoretickej práci vo všetkých jazykových disciplínach. Autorka zdôraznila, že J. Horecký sa vždy opieral o aktuálny stav súčasnej jazykovej situácie. Za dôležitý faktor považoval jazykový úzus, používanie jazyka v bežnej hovorenej podobe. Každý jeho záver bol však vždy podložený serióznym vedeckým východiskom. - E. Klapicová-Hornáčková z Františkánskej univerzity v Steubenville rozprúdila svojim príliš jednostranne orientovaným príspevkom *Je internetová komunikácia nástrojom na zveladenie či ohrozenie jazyka?* širokú nesúhlasnú diskusiu medzi poslucháčmi. Komunikáciu na internete analyzovala z hľadiska jej negatívnych vplyvov na používateľa, akými sú ochudobňovanie jazyka, oslabenie slovnej zásoby, zámerné zjednodušovanie morfologickej a syntaktickej štruktúry viet a pod.

Tematický blok *semiotika - systém/štruktúra - gramatika - sémantika* naplnili štyri príspevky, z ktorých vyberáme dva. M. Avramová z Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV v Bratislave ponúkla poslucháčom príspevok *Tehotné slová. Adjektíva označujúce opodnutenú ženu (samicu) v lexikografickom spracovaní*, v ktorom sa venovala lexikografickému spracovaniu synonymického radu týchto špeciálnych adjektív. Za problém považuje uvádzanie príslušných heslových slov v mužskom rode, hoci v základnom význame je ich spájatelnosť obmedzená na feminína, a tiež lexikografický opis lexikálneho významu týchto slov, kde vzťažné zámeno alebo činné prídavné slovo v mužskom rode pôsobí rušivo. - O dvoch slovesných kategóriách v bengálčine informovala v príspevku *Čas a aspekt v bengálčine* A. Rácová z Ústavu orientalistiky SAV v Bratislave. V bengálčine sú spomínané dve kategórie úzko späté a vyjadrujú sa pomocou určitých slovesných tvarov, tradične nazývaných časy. Systém v jazyku tvoria štyri jednoduché časy a štyri zložené časy, z hľadiska aspektu ich možno rozdeliť na imperfektívne a aspektuálne prísne nevyhranené. Každému z nich autorka venovala osobitnú pozornosť.

Druhým najväčším tematickým blokom bol blok s názvom *slovotvorba - morfematika - morfológia*, do ktorého autori zaradili desať príspevkov. Pozornosť tu vzbudzoval trochu provokačne pôsobiaci názov príspevku *O lexikální morfológii aneb Jak se dostat z dokulilovských sítí*. B. Bednaříková z Filozofickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v ňom vychádzala z kánonu dokulilovskej onomaziologickej metódy a snažila sa dokázať jej nekompatibilitu s vlastnými autorovými východiskami, ako aj s komárkovskou teóriou slovných druhov. - Modálnosti, osobitne epistemickej, sa vo svojom príspevku *Epistémická modálnosť a evidencialita v slovenčine* venovala M. Ivanová z Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove. Autorka vymedzila škálu epistemických hodnôt od vysokej pravdepodobnosti až po úplnú neistotu a upriamila pozornosť poslucháčov nielen na hodnotenie, ale aj na hodnotiaci zdroj. - H. Gladková z Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe v príspevku *Centrum a peri-ferie kategórie deminutívnosti (Co ukázala sonda do paralelního korpusu)* zdôraznila, že skúmaná kategória je definovaná celým komplexom sémantických a formálnych parametrov. Na materiáli paralelných korpusov z dielne Českého národného korpusu autorka porovnávala deminutívnosť v slovanských jazykoch, čo ju priviedlo k poznaniu, že štruktúru deminutívnosti môžeme kategorizovať a tak prispieť k analýze jej kontextovej podmienenosti. - Pomenovaniu motivovaným menami zvierat sa v príspevku

Geografický pohľad na niektoré názvy rastlín motivované názvami zvierat venovala A. Ferencíková z Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV v Bratislave. Z lexikálneho zväzku Atlasu slovenského jazyka analyzovala 20 dvojslovných pomenovaní lúčnych a lesných rastlín s prívlastkami odvodenými od zvieracích názvov a jednoslovné názvy, ktoré majú v slovtvornom základe zvieracie podstatné meno.

Príspevkom *Predikační, nebo predikativní? O konkurenci adjektiv zakončených na -ační a -ativní v úzu současné standardní psané češtiny* pozval F. Štícha z Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky v Prahe k zamysleniu sa nad skúmaním tvorenia slov a ich opisov v slovníkoch a nad možnosťami, ktoré na tento cieľ ponúkajú elektronické korpusy. Ich analýzou autor zistil existenciu viacerých faktorov, ktoré vplyvajú na konkurenciu adjektív typu *komunikační* a *komunikativní*. - S. Oriňáková z Centra celoživotného a kompetenčného vzdelávania Prešovskej univerzity v Prešove, F. Šimon z Filozofickej fakulty Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach a J. Genčí z Fakulty elektrotechniky a informatiky Technickej univerzity v Košiciach v príspevku k *morfematickej analýze latinských substantívnych a adjektívnych kompozít* predstavili morfematickú analýzu týchto kompozít z Latinsko-českého slovníka od autorov J. M. Pražák - F. Novotný - J. Sedláček. Kompozitá autori rozdelili na vlastné kompozitá a tzv. iuxtapozície, spojenia so zreteľnou pádovou formou prvého člena kompozita. Zistili, že pri iuxtapozíciách došlo k prehodnoteniu pôvodných gramatických a derivačných morféme na interfixy.

Štyri vystúpenia utvorili tematický blok *aktuálne problémy terminológie a terminografie*. Pracovníčky Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV v Bratislave K. Buzássyová v príspevku *Trvale inšpirujúce podnety terminologických výskumov profesora Jána Horeckého* a A. Jarošová v príspevku *Aspekty idiomatičnosti: medzi frazeológiou a terminológiou* prezentovali odraz teórie J. Horeckého v koncepcii tvorby Slovníka súčasného slovenského jazyka. - M. Bujalková z Jesseniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Martine uvažovala v príspevku *Pojmové systémy v lekárskej terminológii* nad klasifikáciou pojmových systémov na základe ich znakov, ale aj vzťahov medzi príbuznými pojmami. K medicínskym pojmovým systémom patria klasifikácie, nomenklatúry a tezaury. Špecifickou úlohou pojmových systémov v terminológii je vytvorenie organizačných zásad pre medicínske pojmy, štandardizáciu odborného jazyka medicíny, ale aj informatické a štatistické vyhodnocovanie. - V. Wambach z Fakulty filológie a umenia Viedenskej univerzity vo Viedni venovala pozornosť chemickej nomenklatúre a spôsobom odvodzovania slovenského chemického názvoslovía. Kontrastívne porovnávala túto problematiku s nemčinou a češtinou.

Oblasť *matematickej, počítačovej a korpusovej lingvistiky* bola zastúpená piatimi príspevkami. J. Hajič z Matematicko-fyzikálnej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe (v spoluautorstve s S. Cinkovou) prezentoval končiaci sa projekt syntaktickej anotácie anglických textov na ich pracovisku a s tým spojeného anotovaného paralelného česko-anglického korpusu. Vzhľadom na rozdielnosť tradícií sa museli riešitelia vysporiadať s „prelínaním“ anotácie založenej na syntaxi bezprostredných zložiek a anotácie založenej na závislostiach (a to nielen povrchových, ale aj hĺbkových). Na elimináciu týchto rozdielov bolo potrebné vyvinúť príslušné konverzné postupy a zapojiť aj manuálnu zložku. - Transkripčné systémy v počítačovom spracovaní hovorenej češtiny analyzoval P. Pořízka z Filozofickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Zamerl sa na lingvistické (fonetické), ako aj na technické otázky fonetickej transkripcie hovorenej češtiny, na dôležitosť správneho výberu transetu vhodného na konkrétny výskum a na vzťah medzi kódovaním znakov a ich grafickou

reprezentáciou. - V. Benko z Jazykovedného ústavu L. Štúra SAV v Bratislave predstavil metódiu obohacenia morfolologickej anotácie Slovenského národného korpusu tak, aby bolo možné vytvárať v nástroji WordSketch Engine kolokačné profily samos-tatne pre zvrtné a nezvrtné podoby slovies. - *Korpus soukromé korespondencie: skúsenosti a perspektivy* bol názov príspevku Z. Hladkej z Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne, v ktorom informovala o tvorbe korpusu súčasnej korespondencie z rokov 1990 - 2005, o špecifikách tvorby takéhoto korpusu, jeho využití ako jedinečného zdroja informácií o jazykovom úze, ale aj o jeho perspektívach - doplnení korespondencie z celého 20. storočia. - V. Schmiedtová z Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe predstavila v príspevku *Český jazyk v období totality 1948 - 1989* jazyk propagandy a jazyk ľudí, ktorí na tlak propagandy reagovali s iróniou a humorom. Jazyk propagandy je možné skúmať z nového korpusu a bude to možné i zo Slovníka komunistického jazyka, ktorý v roku 2010 vyjde knižne. Jazyk ľudí žijúcich v danom čase a reagujúcich naň je zas možné skúmať zo súčasných korpusov, kde sa irónia a humor socialistických rokov dostávajú na povrch. Autorka sa okrem iného zmienila aj o tvorbe korpusu totality a štatistických zaujímavostiach zhromaždeného materiálu.

Do tematického bloku *kontrastívny výskum* bolo zaradených päť príspevkov, hoci porovnávacie výskumy boli náplňou viacerých predchádzajúcich vystúpení. A. Böhmerová z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave si v príspevku *Udomácnení hostia? Nahliadnutie do prítomnosti anglicizmov a dynamiky ich vplyvu na jazykové roviny súčasnej slovenčiny* kladla otázku, do akej miery a v akej podobe je pri preberaní dôležitá interlingvistika - dôverná znalosť jazyka zdroja výpožičiek - na odhalenie ich prítomnosti a dynamiky ich vplyvu na jazykové roviny súčasnej slovenčiny. - Problematiku prekladu lingvokulturém (v eseji G. Orwella *Politika a jazyk*) v rovnomennom príspevku skúmala M. Gavurová z Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove. Autorka porovnávala dva slovenské preklady eseje s originálom a sústredila sa na hodnotenie ekvivalentnosti prekladateľských riešení, prítomnosti nežiaducich a nevyhnutných sémantických posunov, ale aj príkladov frazém, klišé, cudzích slov či vágnych slovných vyjadrení, s ktorými sa prekladatelia museli popasovať. V závere príspevku sa zamýšľala nad tým, či sú Orwellom kritizované komunikačné stereotypy charakteristické aj pre súčasnú slovenčinu. - V ďalších príspevkoch v tomto bloku sa autori venovali porovnávaniu slovenčiny a bul-harčiny (E. Vanyová-Kanová sa zamerala na fonologické systémy týchto jazykov), slovenčiny a ruštiny (T. Grigorjanová skúmala dynamické procesy v ich lexike) a slovenčiny a češtiny (P. Mitter analyzoval zloženie a ich sémantické ekvivalenty).

Tematický blok *klasickej filológie* reprezentovalo päť príspevkov. Dobovú ohraničenosť etymologických výkladov Marca Terrentia Varrona, ale aj vyzdvihnutie jeho hlbokej intuície v súvislosti s osvojovaním si systémovo-štruktúrnej stavby klasickej latinčiny predstavil v príspevku *Ars grammatica v diele Marca Terentia Varrona* J. Taraba z Filozofickej fakulty Univerzity Cyrila a Metoda v Trnave. - T. Hamar z Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave analyzoval v príspevku *Latinské adjektíva charakterizujúce tep v diele Caelia Aureliana a v modernej lekárskej terminológii* ekvivalenty slova *tep* v gréckych prekladoch rímskeho autora. Pozornosť venoval adjektívam bližšie charakterizujúcim jednotlivé aspekty ľudského tepu, ktoré predstavujú korene modernej klasifikácie tepov v súčasnej lekárskej terminológii. - L. Buzássyová z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave zaujala v príspevku *Fonológia latinčiny Jána Horeckého* s odstupom rokov postoj k niektorým z Horeckého podnetov týkajúcich sa

fonológie latinčiny vypracovanej na základe latinského fonologického systému overovaného pomocou všeobecnej fonologickej teórie.

L. Liptáková z Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove sa svojím príspevkom *Jazykoveda a lingvodidaktika* zaradila do samostatného bloku *aplikovanej lingvistiky*. Autorka uvažovala o postavení jazykovedy v procese didaktickej komunikácie v primárnom vzdelaní a zamyšľala sa aj nad hierarchiou princípov vyučovania v smere od kognitívneho edukačného systému. Naznačila, ako sa všeobecné princípy stavby a fungovania jazyka transformujú do obsahu a procesu vyučovania materinského jazyka.

Rokovanie konferencie trochu ovplyvnil čas jej konania - vyskytli sa viaceré náhle ospravedlnenia účasti vzhľadom na akútne zdravotné problémy alebo nepredvídané pracovné povinnosti. 61 vystúpení a sprievodná diskusia však tvorili aj tak veľmi bohatý program, počas ktorého sa prezentovali aktuálne teoretické uvažovania aj praktické analýzy najrôznejších jazykových javov. Vymedzené tematické bloky mali len orientačný charakter, príspevky do nich zaradené často presahovali ich hranice a mali aj interdisciplinárne rozmery. Dôležitý moment predstavovalo zastúpenie iných ako čisto slovakistických či bohemistických tém - prítomnosť klasických filológov, orientalistov, slavistov, anglistov, germanistov, prekladateľov, počítačových a korpusových lingvistov znamenala jednak rozšírenie štandardného obsahu špecializovanejších lingvistických konferencií a príjemné osvieženie a poskytla celostnejší obraz o súčasných lingvistických bádaniach na Slovensku i v Čechách, jednak potvrdzovala rozsah pôsobenia J. Horeckého od akademických a vysokoškolských slovakistických pracovísk až po filologické pracoviská na lekárskech fakultách.

Asi sa nedá ani vyčísliť, koľkokrát sa počas troch dní konferenčného podujatia *Človek a jeho jazyk 2010* spomenulo meno profesora Jána Horeckého, koľkokrát sa priamo i nepriamo citovalo z jeho diel prakticky vo všetkých oblastiach lingvistiky. Takáto štatistika sa bude dať urobiť až neskôr - na základe príspevkov publikovaných v pripravovanom zborníku materiálov z konferencie, do ktorého pribudne aj niekoľko neodprednášaných príspevkov. V zborníku však nebude zachytená tá nezabudnuteľná atmosféra tvorivého vedeckého i ľudského stretnutia lingvistov z rôznych vedeckých pracovísk piatich krajín, nad ktorou sa vznášal všadeprítomný pokojný a povzbudzujúci úsmev nášho pána profesora.